



K Mreži rokodelcev Srca Slovenije je na ustanovnem dnevu slovesno pristopilo 40 prvih članov.

Foto: Matej Povše, Geoss, Spodnja Slivna, 24. 4. 2014.

ROKODELSTVO IN NESNOVNA DEDIŠČINA SRCA SLOVENIJE

Mreža rokodelcev

Rokodelstvo predstavlja pomemben element identitete in prepoznavnosti v vseh sodobnih evropskih družbah. Napredne regije mu namenijo veliko skrb in z najrazličnejšimi ukrepi spodbujajo to gospodarsko dejavnost, s čimer pomembno prispevajo k razvoju sodobnega rokodelstva. Omenjenemu dejstvu in številnim primerom dobrih praks iz drugih slovenskih regij in sosednjih držav sledi zamisel o oblikovanju t. i. Mreže rokodelcev Srca Slovenije.

Širše območje Srca Slovenije, ki leži vzhodno od Ljubljane,¹ je bogato s snovno in nesnovno kulturno dediščino. Veliko je najrazličnejših rokodelskih dejavnosti (pletarstvo, izdelovanje slamnikov, polstenje, izdelovanje glasbil, čevljarstvo, šivanje, izdelovanje lokalnih prehranskih izdelkov, oglarstvo, zeliščarstvo idr.). Z upoštevanjem te dediščine, zavedanjem, razumevanjem in spoštovanjem naše kulturne identitete je bila aprila 2014 formalno ustanovljena Mreža rokodelcev Srca Slovenije. Pobudnik in nosilec mreže, Razvojni center Srca Slovenije, usmerja njen dolgoročni razvoj, da bi spodbudili večjo ustvarjalnost in zagotovili kakovost življenja ljudi na tem območju. Partnerske organizacije in posamezniki naj bi kot člani mreže dejavno skrbeli za ohranjanje in razvoj v lokalnem okolju poznanih rokodelskih znanj. Mreža rokodelcev Srca Slovenije tako deluje po načelu povezovanja več manjših rokodelcev, rokodelskih delavnic oz. središč v različnih občinah in njihovih krajih in uporablja infrastrukturo, ki jo že imajo v lokalnem okolju.

Ustvarjanje mreže rokodelcev Srca Slovenije ni projekt, katerega glavni namen bi bil le ohranjanje izročilnih spretnosti. Prav

nasprotno, spodbuja preskušanje povsem novih povezovalnih in podjetniških veščin. Bolje povezani rokodelci z območja so vir za razvoj novih poslovnih modelov. Mrežno povezovanje je lahko osnova za zaposlovanje po načelih socialnega podjetništva. Medgeneracijsko povezovanje je neločljivo povezano z višanjem kakovosti življenja za vse, ki si delimo ta izjemen prostor naravnih danosti v zaledju glavnega mesta države. Prav v osrčju Slovenije, omreženi v različne projekte, združujemo najboljše iz preteklosti z urbano zazrtostjo v novosti. Pomembno je, da se tradicija nadaljuje, da se znanja ne izgubijo in da ljudje spet dobijo ustvarjalno središče, ki bo postalo središče srečanj in dogajanja v lokalnih skupnostih.

Mreža rokodelcev Srca Slovenije je dejavna od ustanovitve. Izdana je bila promocijska brošura o izbranih rokodelcih Srca Slovenije (Bokal idr. 2014), vsak mesec izhajajo elektronske *Rokodelske novice iz Srca Slovenije*, 1. 10. 2014 je bilo v Litiji organizirano izobraževanje z naslovom »Kako do poklica v kulturni dediščini«, v pripravi so tudi promocijski film, spletna predstavitev in druge aktivnosti (Spletni vir 1; Spletni vir 2).

Nesnovna dediščina. Priložnost za regionalni razvoj

V četrtek in petek, 20. in 21. marca 2014, je v mestecu Straden v Štajerskem Vulkanlandu v Avstriji potekala sklepna konferenca projekta "Cultural Capital Counts" (slov. Vrednotenje nesnovne kulturne dediščine; Bokal 2012; Spletni vir 3). Številni udeleženci iz Avstrije in Nemčije so v prvem delu spregovorili o izjemnih potencialih, ki jih ima nesnovna dediščina za razvoj posamičnih regij, potekala je tudi okrogla miza z razpravo o pozitivnih in negativnih učinkih vrednotenja nesnovne dediščine. Partnerji iz Srednje Evrope so predstavljali primere svojih dobrih praks, med njimi je svoje razvojne pobude predstavil tudi Razvojni center Srca Slovenije.

¹ Območje Srca Slovenije obsega občine Dol pri Ljubljani, Domžale, Ivančna Gorica, Kamnik, Litija, Lukovica, Mengeš, Šentrupert, Šmartno pri Litiji in Trzin.

* Mojca Košir, univ. dipl. inž. obl. tekst. in oblač., strokovna sodelavka, Razvojni center Srca Slovenije. 1270 Litija, Kidričeva cesta 1, mojca.kosir@razvoj.si; Mija Bokal, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., vodja projektov, Razvojni center Srca Slovenije. 1270 Litija, Kidričeva cesta 1, mija.bokal@razvoj.si.

Glavni poudarek konference je bil na predstavitvi novega priročnika *Strategija kulturnih virov za regionalni razvoj*, ki smo ga pripravili vsi partnerji. Povzema metodologijo, po kateri v Štajerskem Vulkanlandu že vrsto let uspešno delujejo in razvijajo svoje potenciale. Pri omenjenem projektu smo ta vzdržno usmerjen pristop preskušali v praksi tudi drugi partnerji iz Srednje Evrope. Rezultati projekta so zelo dobri in konkretni, predvsem pa imajo velike možnosti, da se tudi dolgoročno uresničijo. Pri metodologiji je pomembno, da poudarja spretnosti in znanja, na katere smo lahko ponosni in ki so za regije enkratne. Priročnik je namenjen informiranju in usmerjanju vsakogar, ki se želi ukvarjati z ohranjanjem, revitalizacijo in razvojem regij. Priročnik lahko z opisom metod in orodji pomaga vsem zainteresiranim, da čim boljše izkoristijo kulturne vire svojega območja, s čimer bodo prispevali k večji privlačnosti in konkurenčnosti posameznikov in širših območij, kjer živijo in delujejo. Metodologija ovrednotenja kulturnih virov temelji na nesnovni dediščini in je, na kratko, sestavljena iz več korakov, ki jih lahko vedno znova ponavljamo z novimi izbranimi prioritetskimi projekti:

1. korak: Spoznavanje nesnovne dediščine.
2. korak: Oblikovanje prednostnih nalog, strategije in dolgoročne vizije.
3. korak: Načrtovanje procesa izvedbe postavljenih prednostnih nalog in ciljev.
4. korak: Izvedba posamičnih aktivnosti in postopno uresničevanje valorizacije (osveščanje, motivacija ljudi, upravljanje znanja, mreženje).
5. korak: Prenos odgovornosti na posameznike (zagotavljanje trajnosti).

Priročnik je v angleškem jeziku v elektronski obliki (Spletni vir 4), v tiskani obliki pa ga lahko dobite na sedežu Razvojnega centra Srca Slovenije.

Ob konferenci so potekali tudi ogledi dobrih praks. Udeleženci smo spoznali razvojno zgodbo Štajerskega Vulkanlanda. Navduhujoče je zlasti to, kako dobro poznajo svoje lastne potenciale in se med seboj povezujejo. Celotna ponudba območja Štajerski Vulkanland namreč temelji na danostih v neposrednem okolju in ljudeh – njihovi skupni produkti so tako povezani z lokalno kulinariko, gozdovi, rokodelstvom, zdravjem ljudi itn., vse skupaj pa promovirajo tudi z različnimi tematskimi prireditvami (Spletni vir 5). Udeleženci mednarodne konference smo si ogledali vinsko klet Vinothek Klöch, holistični center zdravja zakoncev Kirchengast ter enega izmed vrtov s cveticami, ki jih lastnica Sabine Putz inovativno predeluje v različne marmelade in namaze.

Literatura

BOKAL, Mija: Nesnovna dediščina šteje! *Glasnik SED* 52/1–4, 2012, 159–160.

BOKAL, Mija idr.: *Ustvarjeno s srcem. Rokodelci Srca Slovenije*. Litija: Razvojni center Srca Slovenije, 2014 (dostopno na: <http://www.razvoj.si/UserFiles/File/Publikacije/Brosura-rokodelci-04-2014.pdf>).

Spletni viri

Spletni vir 1: Mreža rokodelcev Srca Slovenije; <http://www.razvoj.si/index.php?lng=sl&t=projekti&id=1911>, 17. 10. 2014.

Spletni vir 2: Mreža rokodelcev; <http://www.srece-slovenije.si/podjetnistvo/mrezarokodelcev>, 17. 10. 2014.

Spletni vir 3: Cultural Capital Counts – Vrednotenje nesnovne kulturne dediščine; <http://www.razvoj.si/index.php?lng=sl&t=projekti&category=izvedeni&id=982>, 17. 10. 2014.

Spletni vir 4: Cultural Resources Strategy for Sustainable Regional Development: The CCC Method; http://www.culturalcapitalcounts.eu/images/pdf/CRS_web.pdf, 17. 10. 2014.

Spletni vir 5: Steirische Vulkanland; <http://www.vulkanland.at>, 17. 10. 2014.

SLOVENSKI LINGVISTIČNI ATLAS 2 – ZAKLADNICA GRADIVA, ZANIMIVEGA ZA ETNOLOGE

Slovenski lingvistični atlas (SLA) 2, ki nastaja v Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, je le nekaj mesecev pred izidom. Enako kot prvi zvezek, ki je izšel leta 2012 z letnico 2011 in je obravnaval besedje iz pomenskega polja »človek«, bo po vsebini besedni atlas, ki bo narečno besedje za okrog sto knjižnih iztočnic, ožje vezanih na pomensko polje »kmetija«, prikazoval na kartah, opremljenih z jezikoslovnimi komentarji.

SLA 2 nastaja v okviru projekta »Materialna kulturna dediščina v slovenskih narečjih« in bo prinesel v jezikoslovni luči interpretirano etnološko zanimivo predmetnost iz vseh pokrajin slovenskega jezikovnega prostora, ki je v SLA 2 zastopan s 417 krajevnimi govori, razporejenimi v in zunaj meja Slovenije.

Gradivo za SLA 2 je bilo zbrano z anketno metodo, tj. z vpra-

šanji iz veliko obširnejšega vprašalnika za *Slovenski lingvistični atlas*, in sicer v času od sredine 20. stoletja do leta 2014, ko so nastali še zadnji zapisi predvsem v obrobni, večinoma zamejskih krajih. Ker želimo s pričujočim prispevkom predstaviti vsebino nastajajočega atlasa, bodo v nadaljevanju navedene knjižne iztočnice, za katere so narečna poimenovanja analizirana v SLA 2, hkrati pa bo v prispevku v oklepaju ob iztočnici podano še v fonetični transkripciji zapisano ponazarjalno gradivo, zbrano v Prekmurju (točka T387 Cankova). Za eno iztočnico – V143B škopnica – bo prikazana delovna različica jezikovne karte s komentarjem.

V SLA 2 je analizirano narečno besedje za prostore in opremo v kmečki hiši ter za posamična gospodarska poslopja in njihove dele oz. za »opremo« kmečkega dvorišča. Vprašanja so večino-

* Dr. Mojca Horvat, prof. sloven., asistentka z doktoratom, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 2, Mojca.Horvat@zrc-sazu.si.